Giải pháp xây dựng và phát triển đội ngũ trí thức nữ ở Cộng hòa dân chủ nhân dân Lào hiện nay

CHITPHATHAY SOVALITH
Học viện Chính trị - Hành chính Quốc gia Lào; Email: Chitphathay.lao@gmail.com

Tóm tắt: *Xây dựng và phát triển đội ngũ trí thức nói chung và trí thức nữ nói riêng luôn là chủ trương lớn, nhất quán của Đảng nhân dân cách mạng Lào trong quá trình lãnh đạo đất nước. Hiện nay, nước Lào đang tiến hành công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế sâu rộng, việc xây dựng và phát triển đội ngũ trí thức trong đó có trí thức nữ ngang tầm nhiệm vụ là một yêu cầu tất yếu để đi tắt đón đầu trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa và phát triển đất nước trong tình hình mới.*
Từ khóa: *trí thức nữ; xây dựng và phát triển; Cộng hòa dân chủ nhân dân Lào.*

Đội ngũ trí thức trong đó có trí thức nữ là nguồn lực quan trọng, phản ánh sức mạnh của mỗi quốc gia, đặc biệt trong cuộc cạnh tranh toàn cầu hiện nay. Công nghiệp hóa, hiện đại hóa là nhiệm vụ trung tâm của thời kỳ quá độ ở Cộng hòa dân chủ nhân dân Lào, trong quá trình này đội ngũ trí thức đang ngày càng đóng vai trò quan trọng để đưa nước Lào tiến kịp trình độ trong khu vực và trên thế giới. Trong sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa, đội ngũ trí thức, trí thức nữ đang đồng hành cùng các dân tộc để đưa nước Lào sớm trở thành nước công nghiệp.

Đảng nhân dân cách mạng Lào khẳng định: "Trong mọi thời đại, tri thức luôn là nền tảng tiến bộ xã hội, đội ngũ trí thức là lực lượng nòng cốt sáng tạo, truyền bá tri thức. Ngày nay, cùng với sự phát triển nhanh chóng của cách mạng khoa học, công nghệ hiện đại, đội ngũ trí thức trở thành nguồn lực đặc biệt quan trọng, tạo nên sức mạnh của mỗi quốc gia trong chiến lược phát triển"(1). Đảng, Nhà nước Lào luôn đánh giá cao đội ngũ trí thức, vai trò của họ trong sự nghiệp xây dựng, bảo vệ tổ quốc. Đồng thời, có nhiều chủ trương, chính sách trong đào tạo, bồi dưỡng, sử dụng đội ngũ trí thức. Có thể nói, đội ngũ trí thức Lào thời kỳ nào cũng đều là những người tiêu biểu của đất nước. Đặc biệt, từ khi cách mạng Lào bước sang trang sử mới, đội ngũ trí thức càng có điều kiện để phát huy tài năng. Nhận định khái quát về vai trò của đội ngũ trí thức, tại Đại hội lần thứ X Đảng nhân dân cách mạng Lào khẳng định: "Đội ngũ trí thức đã đóng góp tích cực vào xây dựng những luận cứ khoa học cho việc hoạch định đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước, góp phần làm sáng tỏ con đường phát triển của đất nước, giải đáp những vấn đề mới phát sinh trong sự nghiệp đổi mới; trực tiếp đào tạo nguồn nhân lực, nâng cao dân trí, bồi dưỡng nhân tài; sáng tạo những công trình có giá trị về tư tưởng, nghệ thuật, nhiều sản phẩm chất lượng cao, có sức cạnh tranh; từng bước nâng cao trình độ khoa học, công nghệ của đất nước, vươn lên tiếp cận với trình độ của khu vực, thế giới"(2).

1. Thực trạng đội ngũ trí thức nữ ở Cộng hòa dân chủ nhân dân Lào hiện nay

***Những kết quả đạt được*:** Trong những năm qua, được sự quan tâm lãnh đạo của Đảng, Chính phủ và Nhà nước Cộng hòa dân chủ nhân dân Lào, sự chú trọng của đảng ủy, ban lãnh đạo các cơ quan trong công tác đào tạo, bồi dưỡng, bố trí, sử dụng, cùng sự phấn đấu vươn lên không ngừng của đội ngũ trí thức nữ đã góp phần tạo nên những kết quả quan trọng trong xây dựng đội ngũ nữ trí thức Lào. Kết quả đạt được trong xây dựng đội ngũ trí thức nữ Lào được thể hiện ở nhiều nội dung, trong đó có một số nội dung tiêu biểu sau:

Trong lĩnh vực chính trị, trong những năm gần đây tỷ lệ cán bộ, công chức nhà nước là nữ của Lào chiếm tới 44,79%, đây là tỷ lệ khá cao trong cơ cấu tỷ lệ cán bộ, công chức của Lào[3]. Số lượng trí thức nữ trong hệ thống chính trị các cấp, nhất là số lượng trí thức nữ tham gia lãnh đạo, quản lý ở cấp Trung ương đã tăng nhiều về số lượng. Theo thống kê, trong Bộ Chính trị từ khóa I đến khóa VII không có phụ nữ tham gia, các khóa VIII, khóa IX và khóa X chỉ có 1 ủy viên, chiếm 9,1%. Tỷ lệ nữ tham gia vào Ban Chấp hành Trung ương có tăng, khóa II chiếm 3,4%, khóa III là 7,3%, khóa IV là 8,3% và khóa X tăng lên 13,0%. Nhiệm kỳ 2016 - 2021, phụ nữ tham gia từ cấp phó vụ trưởng và tương đương trở lên đến trưởng ban và tương đương là 43 người trong tổng số 173 người, chiếm 24,85%. Số phụ nữ tham gia cấp phó vụ trưởng và tương đương trong các ban đảng cấp Trung ương nhiệm kỳ 2016 - 2021 chiếm 24,73% (23/93), tăng 3,11% so với nhiệm kỳ 2011 - 2016. Trong Mặt trận và các tổ chức chính trị - xã hội cấp Trung ương, so với các khối đảng, nhà nước tỷ lệ nữ tham gia lãnh đạo, quản lý trong Mặt trận và các tổ chức chính trị - xã hội có tỷ lệ cao nhất và có xu hướng gia tăng. Theo thống kê tháng 4.2016, phụ nữ tham gia lãnh đạo, quản lý trong Mặt trận và các tổ chức chính trị - xã hội trong Ủy viên Ban Chấp hành của khối nhiệm kỳ 2016 - 2021 chiếm 29,37% (121/412), tăng 3,33% so với nhiệm kỳ 2011 - 2016[4].

Trong lĩnh vực giáo dục, đào tạo, số lượng trí thức nữ được đào tạo ngày càng cao, trình độ chuyên môn ngày càng được nâng lên; trí thức nữ giữ các cương vị lãnh đạo, quản lý trong lĩnh vực giáo dục, đào tạo ngày càng cao. Cơ chế, chính sách xây dựng, hoàn thiện hệ thống đào tạo trí thức nữ, chính sách đãi ngộ, tôn vinh trí thức nữ ngày càng được quan tâm, hoàn thiện; đóng góp của trí thức nữ trong lĩnh vực giáo dục, đào tạo ngày càng lớn, khẳng định rõ vị trí, vai trò và khả năng to lớn của trí thức nữ. Chỉ tính riêng trong tổng số cán bộ ở các bộ của Lào là 21.374 người, trong đó nữ là 9.834 người, chiếm 46%; đặc biệt, trong số đó về trình độ nữ chiếm tỉ lệ tương đối cao: thạc sĩ 4.586 người (1.411 nữ); đại học 11.772 người (5.394 nữ); cao đẳng 2.349 người (1.285 nữ); trung cấp 2.242 người (1.640 nữ); sơ cấp 31 người (21 nữ). Chỉ tính riêng về trình độ cao cấp lý luận chính trị của đội ngũ cán bộ các bộ trong 8 năm (2010 - 2018), nữ là 137/534 người (chiếm 26%)[5].

Trong lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật, trí thức nữ có sự tham gia đông đảo và thể hiện rõ vai trò, tầm quan trọng thông qua những cống hiến, đóng góp cho cộng đồng, xã hội trong quá trình phát triển. Số lượng, chất lượng trí thức nữ trong lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật ngày càng cao. Đây là một thành tựu rất cơ bản và quan trọng khi đánh giá về trí thức nữ trong lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật. Sự gia tăng ngày càng đông lực lượng trí thức nữ tham gia hoạt động trong lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật đã tạo điều kiện thuận lợi để trí thức nữ được phát triển, khẳng định và có những đóng góp quan trọng cho sự phát triển chung của đất nước. Nhiều trí thức nữ khẳng định được vai trò, khả năng trong lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật. Những thành tựu đạt được của trí thức nữ trong lĩnh vực văn học - nghệ thuật đa dạng, phong phú. Đặc biệt, trí thức nữ trong lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật ngày càng được xã hội quan tâm, tôn vinh do những đóng góp và thành tựu mà trí thức nữ đạt được trong lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật.

***Một số hạn chế*:** Bên cạnh những thành tựu quan trọng đạt được trong xây dựng đội ngũ trí thức nữ được thể hiện trên các lĩnh vực, vẫn còn một số hạn chế nhất định cần tiếp tục được quan tâm, khắc phục, cụ thể: (1) *Trong lĩnh vực chính trị*, ở một số vị trí trong khối đảng tỷ lệ phụ nữ tham gia lãnh đạo, quản lý chưa đạt mục tiêu đề ra. Trong số 11 Ủy viên Bộ Chính trị các khóa VIII, IX, X chỉ có 1 nữ, chiếm 9,1%; tỷ lệ nữ Ban Chấp hành trung ương Đảng chưa có nhiệm kỳ nào đạt được mục tiêu đề ra, trong đó nhiệm kỳ 2016 - 2021, mặc dù có tỷ lệ nữ Ban Chấp hành Trung ương cao nhất cũng chỉ đạt 13,0%; tỷ lệ phụ nữ tham gia lãnh đạo, quản lý trong hệ thống chính trị cấp Trung ương ở vị trí cấp phó chiếm đa số; cơ cấu độ tuổi phụ nữ tham gia lãnh đạo, quản lý cấp trung ương chủ yếu ở nhóm tuổi cao (trên 50 tuổi);

tỷ lệ phụ nữ tham gia ở các khối đảng, nhà nước thấp hơn khối đoàn thể. (2) *Trong lĩnh vực giáo dục, đào tạo*, số lượng trí thức nữ được đào tạo vẫn còn hạn chế so với tiềm năng, trình độ đào tạo chưa đồng đều; số lượng trí thức nữ giữ cương vị lãnh đạo, quản lí trong lĩnh vực giáo dục, đào tạo còn thấp; cơ chế, chính sách phát triển trí thức nữ trong lĩnh vực giáo dục, đào tạo còn những bất cập nhất định; cơ cấu đội ngũ trí thức nữ trong lĩnh vực giáo dục, đào tạo còn những mặt bất hợp lý về độ tuổi, ngành nghề, chuyên môn đào tạo; một bộ phận trí thức nữ trong lĩnh vực giáo dục chưa phát huy hết khả năng, trách nhiệm. (3) *Trong lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật*, sự nhìn nhận, đánh giá của xã hội về trí thức nữ trong lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật chưa đầy đủ, đúng đắn; điều kiện tham gia, phát triển trong lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật của trí thức nữ còn khó khăn; cơ chế, chính sách quan tâm tới trí thức nữ trong lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật chưa thỏa đáng; còn nhiều "rào cản" để trí thức nữ phát triển và khẳng định trong lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật,…

2. Một số giải pháp xây dựng và phát triển đội ngũ trí thức nữ ở Cộng hòa dân chủ nhân dân Lào trong tình hình mới

Để xây dựng và phát triển đội ngũ trí thức nữ đáp ứng yêu cầu sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa và phát triển đất nước bền vững trong tình hình mới ở Cộng hòa dân chủ nhân dân Lào hiện nay, cần thực hiện tốt, đồng bộ một số giải pháp sau:

Thứ nhất, nâng cao nhận thức của cộng đồng, người dân, nam giới và nữ giới về vai trò, vị thế của trí thức nữ trong phát triển đất nước.

Xóa bỏ định kiến giới không chỉ dừng ở việc thay đổi nhận thức mà quan trọng hơn, phải giúp con người sống với đúng bản chất của mình. Truyền thông phải chú trọng nêu những tấm gương điển hình về sự cống hiến của nữ và nam trí thức; đồng thời, cần chỉ rõ thái độ, hành vi phân biệt đối xử với trí thức nữ và hậu quả của nó đối với sự phát triển bền vững đất nước. Từ đó, giúp cho mọi người xác định rõ trách nhiệm phải xây dựng được một thái độ sống đúng đắn, tích cực, thực hiện bình đẳng về giá trị, về vai trò, vị thế của mỗi cá nhân không phân biệt giới, qua đó mỗi người có thể thay đổi chính mình và thay đổi những người xung quanh.

Thứ hai, đổi mới chính sách, pháp luật về bình đẳng giới.

Lào được đánh giá là một trong những quốc gia xóa bỏ khoảng cách giới nhanh nhất trong những năm gần đây. Mặc dù vậy, việc ban hành văn bản hướng dẫn, thể chế hóa quy định của pháp luật liên quan đến bình đẳng giới còn chậm. Một trong những rào cản lớn nhất hiện nay là quy định chênh lệch về tuổi nghỉ hưu giữa nam và nữ. Vì vậy, phải sớm khắc phục tình trạng này ngay trong việc sửa đổi bổ sung các văn bản luật có liên quan để bảo đảm bình đẳng giới trong lĩnh vực lao động. Đã là quy định của luật thì cần phải bình đẳng ngang nhau đối với mọi công dân (nam và nữ đều có tuổi lao động bắt đầu là 15 và tuổi kết thúc là 60), sau đó mới tính đến đặc thù trong từng ngành nghề cụ thể để có những quy định về chế độ tuổi lao động đặc thù áp dụng cho nam và nữ của ngành đó.

Ngoài ra, một số chính sách "ưu tiên" khác cũng cần phải nghiên cứu để thực sự phù hợp. Chẳng hạn, chính sách nghỉ thai sản cho lao động nữ nên chuyển sang chính sách thai sản cho cha mẹ, trong đó quy định rõ người cha cần nghỉ ít nhất là 30% thời gian, mọi quyền lợi của cha, mẹ đều được giữ nguyên tại nơi làm việc và được tôn trọng trong gia đình. Danh hiệu "giỏi việc nước, đảm việc nhà" cũng cần phải dành cho cả nam và nữ chứ không chỉ dành cho nữ như hiện nay.

Cần khắc phục tình trạng quy định không minh bạch giữa "phân biệt đối xử" và "ưu tiên, ưu đãi" như việc quy định tuổi nghỉ hưu. Chính sách, pháp luật phải tạo ra sự bình đẳng về cơ hội tiếp cận nguồn lực, cơ hội nâng cao năng lực, cơ hội lựa chọn cho mọi công dân Lào, không phân biệt giới tính, đúng tinh thần của Hiến pháp Lào và chuẩn mực quốc tế về quyền của phụ nữ theo tinh thần Công ước CEDAW và các công ước quốc tế về quyền con người mà Lào đã tham gia, ký kết.

Thứ ba, cần có các chính sách hỗ trợ, tạo cơ hội và điều kiện cho nữ trí thức cống hiến.

Để hỗ trợ trí thức nữ làm tốt vai trò kép của

mình, Đảng và Nhà nước Lào cần ban hành các chính sách hỗ trợ và tạo điều kiện để đội ngũ trí thức nữ có đủ kiến thức, kỹ năng thực hiện tốt trách nhiệm của mình. Cụ thể, tạo cơ hội và điều kiện để chị em được đào tạo, bồi dưỡng kiến thức chuyên môn; xem xét tiêu chí giới khi bổ nhiệm; có các hoạt động truyền thông nâng cao nhận thức của gia đình và cộng đồng, cơ quan về việc san sẻ vai trò kép đối với phụ nữ; tạo điều kiện cho phụ nữ được học tập, nâng cao kiến thức về tâm lý, kỹ năng giao tiếp, kỹ năng lãnh đạo...

Trong phát triển kinh tế - xã hội nhằm nâng cao đời sống vật chất, tinh thần nhân dân, cần quan tâm đến các hoạt động giảm gánh nặng chăm sóc gia đình cho phụ nữ, trong đó có trí thức nữ, như: (i) Phát triển hệ thống dịch vụ gia đình để hỗ trợ giúp các công việc gia đình, từ đó, người vợ và người chồng có thể giảm bớt gánh nặng công việc gia đình, dành thời gian cho các công việc học tập nâng cao trình độ hoặc nghỉ ngơi, giải trí để phục hồi sức lao động; (ii) Tăng cường tuyên truyền, vận động cả nam giới và nữ giới nhận thức được vai trò và trách nhiệm chia sẻ công việc gia đình của nam giới vào các công việc nội trợ, nuôi dạy con cái.

Thứ tư, xóa bỏ rào cản từ thái độ tự kỳ thị của phụ nữ.

Trong xu thế hội nhập và phát triển hiện nay, đội ngũ trí thức nữ Lào có nhiều cơ hội và cũng gặp nhiều thách thức để có thể khẳng định vị thế, vai trò của mình. Do đó, bản thân trí thức nữ trước hết phải ý thức được đầy đủ vai trò về giới của mình mới có thể nắm bắt được những cơ hội, cùng với xã hội, hướng tới cách ứng xử bình đẳng giới. Muốn vậy, trí thức nữ cần nỗ lực nhiều mặt để vượt qua rào cản của sự tự kỳ thị.

Đội ngũ trí thức nữ phải vượt qua tâm lý an phận, phải luôn có ý thức cầu tiến, độc lập trong tư duy; không ngừng nỗ lực để gặt hái thành công. Chú trọng rèn luyện kỹ năng sống: tự tin, sáng tạo, quyết đoán, lập kế hoạch, biết đối mặt với áp lực, biết chăm sóc bản thân và gia đình. Để có được kỹ năng sống, trí thức nữ phải tích cực tham gia vào các hoạt động xã hội để tích lũy tri thức và kinh nghiệm sống. Mở rộng các mối quan hệ giao lưu giao xã hội. Tạo thói quen suy nghĩ tích cực, sẵn sàng chia sẻ, siêng năng lao động, rèn luyện và tự chăm sóc sức khoẻ bản thân. Trí thức nữ phải biết tận dụng sự hỗ trợ tích cực từ phía khách quan, cùng với những nỗ lực chủ quan, vượt qua những trở ngại về giới, để đóng góp ngày càng nhiều cho xã hội, xác lập vai trò, tạo vị thế cho bản thân.

Vai trò của người phụ nữ ngày càng được đề cao trong xã hội, điều đó đòi hỏi nữ trí thức phải không ngừng học tập, rèn luyện, đồng thời phải làm tròn vai trò của người mẹ, người vợ trong gia đình. Muốn làm tròn vai trò làm vợ, trí thức nữ phải phát huy trí tuệ để giữ gìn mái ấm gia đình, luôn có ý thức trau dồi tứ đức công - dung - ngôn - hạnh phù hợp với thời đại. Làm tròn vai trò làm mẹ trong nuôi dưỡng, giáo dục con cái khôn lớn trưởng thành, là tấm gương phản chiếu cho con. Phải biết thu hút các thành viên trong gia đình cùng chia sẻ công việc gia đình, sự nghiệp.

Thứ năm, phát huy vai trò tham mưu của các tổ chức chính trị - xã hội, xã hội - nghề nghiệp.

Liên hiệp Hội khoa học kỹ thuật Lào, Hội Liên hiệp phụ nữ Lào, Hội Nữ trí thức Lào là các tổ chức chính trị - xã hội, xã hội - nghề nghiệp trực tiếp tham mưu chính sách, luật pháp liên quan đến quyền và nghĩa vụ của lao động trí thức nữ, cần tăng cường các hoạt động nhằm thu hút trí thức nữ góp phần phản biện xã hội, nghiên cứu đề xuất xây dựng chính sách, pháp luật của Đảng, Nhà nước Lào về bình đẳng giới, về trí thức và lao động nữ phù hợp với bối cảnh hiện nay./.

(1), (2) Đảng nhân dân Cách mạng Lào (2016), *Văn kiện đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X,* Nxb. Nhà nước, Viêng Chăn, tr.86, 120.

(3) Bộ Nội vụ Lào (2016), *Tổng kết Thống kê về ngành Nội vụ năm 2014 - 2015, tháng 6, năm 2016,* Viêng Chăn, tr. 22.

(4) Lăm Phun Đuôn Sụ Văn (2017), *Phụ nữ tham gia lãnh đạo, quản lý trong hệ thống chính trị cấp trung ương ở Cộng hòa dân chủ nhân dân Lào hiện nay*, Luận tiến sĩ chuyên ngành Chủ nghĩa xã hội khoa học, tr. 75 - 77.

(5) Bộ Nội vụ Lào (2018), *Tổng kết Thống kê về ngành Nội vụ năm 2017 - 2018,* tháng 6, năm 2018, Viêng Chăn, tr.22.